

Bc. Kateřina Mikešová

Jazyky v kontaktu: španělština a původní americké jazyky v historické perspektivě

Oponentský posudek diplomové práce

Bc. Kateřina Mikešová si zvolila poměrně netradiční téma diplomové práce, které stojí na pomezí mezi lingvistikou, historií a literaturou. Jeho volba byla nepochybně ovlivněna autorčiným zájmem o danou problematiku, který je z textu jasně patrný, zvolené téma je také do značné míry interdisciplinární, a je tak nepochybně zajímavé i pro širší čtenářské publikum. Právě šíře tohoto tématu a také reálné možnosti jeho zkoumání jsou však zároveň největší slabinou práce a vyplývají z nich některé problematické aspekty, které musím ve svém posudku zmínit.

Jak sama autorka konstatuje, hlavním cílem práce je „pokusit se přiblížit tematiku komunikace španělských objevitelů, dobyvatelů a dalších španělsky mluvících obyvatel, kteří připlouvali do Nového světa, s domorodým obyvatelstvem Indií“ (s. 7). V úvodu autorka nejprve předkládá definice základních termínů, které se týkají jazykového kontaktu (substrát, adstrát, pidgin, kreolština...). Tuto část musím hodnotit jako nejslabší z celé práce, neboť se jedná o termíny základní, které jsou lingvistovi známy, jejich definice je doslovně přebírána ze sekundární literatury, a především nejsou tyto termíny žádným způsobem problematizovány, nejsou užity ani v dalším textu, a není tedy příliš jasné, jaký je jejich význam pro autorčino bádání. Je to dle mého názoru velká škoda, protože právě samostatné kritické zhodnocení jazykové situace v Americe by práci dodalo další rozměr a výrazně ji pozvedlo. Zejména u otázky pidginu a kreolštiny by se autorka mohla zastavit u obhajoby. Jaké kreolštiny na základě španělštiny známe a kde se s nimi můžeme setkat? Jak hodnotí autorka jejich počet vzhledem například k počtu kreolštin na bázi francouzštiny nebo portugalštiny a jak významný je podle ní tento element pro vytváření jazykové identity Hispánské Ameriky?

Následující části práce jsou již věnovány historicko-lingvistickým aspektům setkání původních obyvatel se španělskými dobyvateli. Autorka postupuje ve svém výkladu logicky, přehledně nastiňuje pravděpodobný proces jazykového kontaktu, zastavuje se u neverbální komunikace i role tlumočnicka, ve svém výkladu se opírá nejen o čistě historické a lingvistické prameny, ale i o kroniky prvních dobyvatel, což činí text zajímavějším a opět dokládá autorčin zájem o zkoumání tohoto tématu z více hledisek. Negativní stránkou těchto kapitol jsou bohužel reálné možnosti zhodnocení role neverbální komunikace a role tlumočnicka v prvních letech dobývání Ameriky, které dnes máme. Je samozřejmé, že konkrétní způsob komunikace, úlohu gest, znalosti tlumočnicků atd. dnes můžeme posoudit jen těžko. Z toho vyplývá,

že závěry, které autorka předkládá, jsou spíše domněnkami a jsou do značné předvídatelné. Tento problematický rys je však dán samotnou povahou zkoumaného jevu a autorce slouží ke cti, že se přesto snaží vytvořit obraz komplexní a poskytnout čtenáři relativně široké souvislosti.

V kapitole 3.4 autorka přesouvá svou pozornost k používání španělštiny na americkém kontinentě, seznamuje čtenáře s tzv. andalusistickou a indigenistickou teorií. Informace přebírané ze sekundární literatury jsou prezentovány pečlivě a prozrazují, že se autorka s texty opravdu podobně seznámila a dokáže shrnout jejich podstatu. Jako problematická se zde opět může jevit závislost textu na sekundárních zdrojích, přičemž informace z nich jsou přebírány bezrozporně, autorka sama k nim mnoho vlastních závěrů neposkytuje (což je ovšem opět dáno do značné míry povahou zkoumané problematiky).

Předposlední část práce je věnována otázce indigenismů a obohacování španělštiny o nová pojmenování převzatá z domorodých jazyků. Také zde jsou informace předkládány přehledně a jsou logicky tříděny. Absence osobního přínosu autorky se však v této části jeví jako problematičtější než v ostatních kapitolách. Zatímco v předchozích částech byla závislost textu na sekundárních zdrojích obhajitelná, zde již velmi postrádám jakékoli závěry opírající se o vlastní zkoumání autorky. Například typologie indigenismů je opět přebírána pouze ze sekundární literatury, přičemž jednotlivé přístupy jsou řazeny postupně. Je velká škoda, že se autorka (přestože se viditelně se sekundární literaturou dobře seznámila) nepokusila na jejich základě například sestavit slovníček indigenismů (k jeho doplnění by navíc bylo možno použít i *Diccionario de la lengua española*). Bylo by také jistě možné prozkoumat jejich reálné užívání za pomoci korpusu, případně se dokonce pokusit o typologii vlastní. Nic podobného bohužel v textu nenacházím.

Závěr práce je spíše shrnutím nejdůležitějších informací představených v předešlých kapitolách, což je ale opět dáno spíše tématem samým.

Co se týče formální stránky práce, zde nemám žádné zásadní výhrady (pouze podotýkám, že citace se většinou oddělují od okolního textu pouze uvozovkami, případně odsazením, nebývá zvykem uvádět je kurzívou). Velmi kladně bych se chtěla vyjádřit ke stylu, jímž je práce napsána. Autorčino vyjadřování je kultivované, velmi dobře pracuje s citacemi ze sekundární literatury, které organicky zapadají do textu, nepůsobí v něm násilně, ale zároveň většinou zdařile vystihují hlavní myšlenku citovaného díla (bohužel však u nich postrádám český překlad).

V celkovém hodnocení předkládané práce jsem poněkud rozpolcena. Jsem si vědoma toho, že řada problémů, které ve svém posudku uvádím, je do značné míry dána zvoleným tématem, autorka prokazuje velmi dobrou orientaci v něm, dobře pracuje se sekundární literaturou, absence vlastního přínosu se mi však jeví jako nepřehlédnutelná. Mohla by se autorka u tohoto pozastavit u obhajoby a shrnout hlavní přínosy, které podle ní její práce má?

S uvážením výše řečeného jsem nucena navrhnout předběžnou klasifikaci *dobře* a jsem zvědava na obhajobu.

V Praze 23. května 2017

PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.